

**ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЛИЧНОТО УСЕЩАНЕ ЗА
СИГУРНОСТ, ДОВЕРИЕТО В ИНСТИТУЦИИТЕ И
ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА СРЕДАТА ЗА
СИГУРНОСТ ПРЕЗ 2016 ГОДИНА**

**ЯНУАРИ 2017
СОФИЯ**

© Всички права запазени. Фондация „Общество и сигурност“, 2017. Всички авторски права върху текста са запазени за Фондация „Общество и сигурност“.

© Фондация „Общество и сигурност“, допуска използване на текстове с единствено условие да бъде цитиран източникът.

© Отговорността за съдържанието на настоящата публикация е само и единствено на Фондация „Общество и сигурност“

© Радостина Якимова, автор и изследовател

Въведение:

В периода май – септември 2016г. беше проведено изследване с цел да се измери личното усещане за сигурност на гражданите на Република България и да се установи какви са техните очаквания по отношение на националните политики за сигурност и дейността на правоохранителните институции.

Изследването бе направено, чрез публикуване и популяризиране на онлайн анкета.

Сигурността, в контекста на изследването беше разглеждана като базисна потребност, която трябва да бъде удовлетворявана посредством интегрирани политики, които обхващат не само националната сигурност, но засягат социалната, финансова, икономическа, образователна и здравна сигурност.

Сигурността е потребност, породена от недостига: тя изисква физически или психологически условия, които личността се стреми да поддържа в приемлив диапазон. Когато потребността от сигурност бъде удовлетворена, свързаната с нея мотивация намалява или изчезва, и поведението на човека се променя.

Изследването има за цел да се зададат въпроси и утвърдят най-често срещаните поведенчески модели за справяне с несигурността. Проучването постави отделната личност и нейните потребности в центъра на всички политики за сигурност и имаше за цел да потвърди или опровергае мултидисциплинарното разбиране на Фондацията за сигурност, което включва и важният елемент: защита на човешките права. **Друга цел на**

изследването бе да се установи промяната в личното усещане за сигурност и безопасност през 2016 г. в сравнение с 2016 г.

При обявяването на изследването и при подбора на целевата група на анкетираните изрично беше указано, че в него се търсят за участие икономически активни хора, представители на структури на гражданското общество и представители на местната законодателна и изпълнителна власт.

В България към момента единственото подобно изследване е на Фондация „Общество и сигурност“ и то има за цел да идентифицира моделите за справяне с несигурността, доверието в институциите и най-вече да установи индивидуалното усещане за сигурност. **Изследването продължава един процес, започнат в края на 2014 г., който има за цел да се промени разбирането за сигурността и в който отделната личност ще има все по-голямо влияние върху формирането, прилагането и изпълнението на политики за сигурност.**

Избраният метод за проучване на усещането и политиките за сигурност, може да бъде определен като комплексен, включващ количествено изследване чрез онлайн анкета, популяризирана сред определен кръг граждани на Република България и качествено изследване за политиките за сигурност, посредством провеждане на регионални форуми за поканени представители на местната власт.

Методология

При избора на методологията за провеждане на изследването беше отчетен характера на поставената цел и бяха спазвани следните принципи: прецизност, доказана висока етичност, уважение на дискретността и ефективно съчетаване на количествените с качествените показатели и критерии.

Количествен подход

Важен аргумент в полза на прилагането на количествен подход бе, че проучване може да бъде повторено отново всяка година и да се проследи и измери промяната на личното усещане за сигурност и политиките в тази сфера, както и доверието в институциите. Количественото проучване разширено и беше добавен въпрос, който имаше за цел да установи какво разбират гражданите на Република България под „усещане за сигурност“.

Количествено изследване – анкета

Анкетният лист съдържа само затворени въпроси. Независимо от относително ниските равнища на получавани отговори при он-лайн анкетите, бе използван именно този инструмент, защото целевата група на изследването са икономически и граждански активни хора, които разпознават проблематиката. За по-добро достигане до целевите публики бяха разпространени за попълване и няколко въпросника, бяха публикувани в седмичните бюлетини на ФРМС, „За фондовете“, а също така и бяха изпратени по имейл

до представители на неправителствени организации. Въпросникът беше публикуван на сайта на Фондация „Общество и сигурност“, Порталът за неправителствени организации www.ngobg.info, а също така във фейсбук страницата и групите на Синдикална федерация на служителите в МВР.

Изследвана съвкупност

Целевата група, идентифицирана за **количествения въпросник**, е съставена от икономически и граждански активни хора, представители на структури на гражданското общество и представители на местната законодателна и изпълнителна власт. В целевата група са включени и служители в МВР. Участниците в изследването са разпределени в 8 възрастови групи и 6 типа населени места.

Комбинирайки опита, знанията и оценките на целевата група се постигна възможно най-оптималният резултат по отношение на личното усещане за сигурност сред икономически и граждански активните граждани на Република България.

Специфични цели на изследването

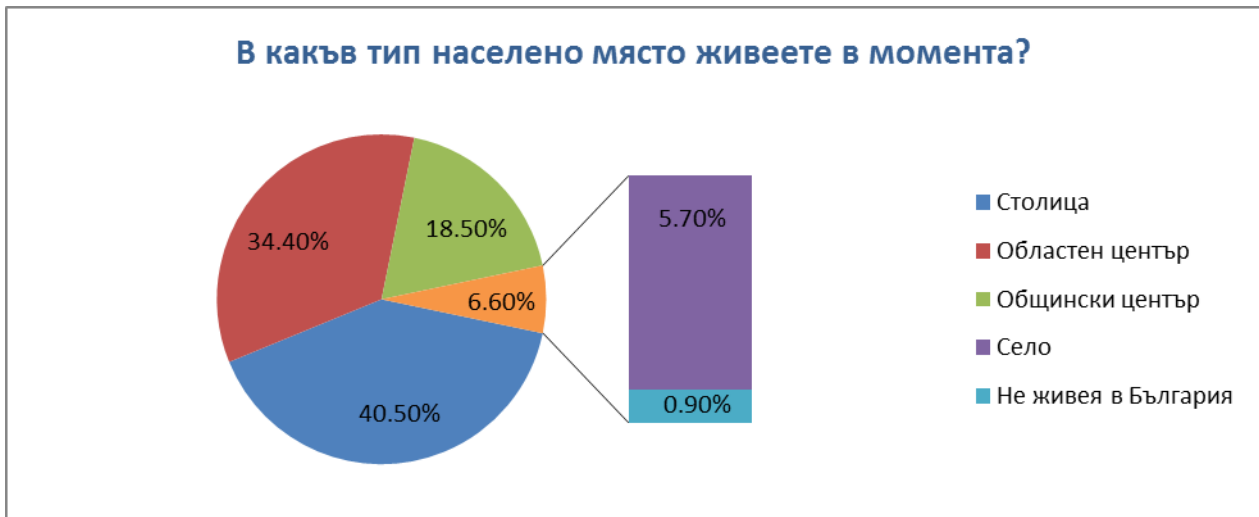
Специфичните цели, които се поставиха, са:

- Да се установят нагласите на гражданите на Република България и тяхната промяна в сравнение с 2015 г. в областта на личната сигурност и безопасност;
- Да се установи доверието в институциите и поведенческите модели в ситуация на несигурност и тяхната промяна в сравнение с 2015 г.;
- Да се идентифицират конкретни мерки, които да се предприемат, за да се отговори на потребностите от сигурност на гражданите;
- Да се предвидят бъдещите тенденции гражданската сигурност - на базата на проведеното изследване и промяната на геополитическата обстановка;
- Да се формулират препоръки, основаващи се на резултатите от проведеното проучване за представители от изпълнителна и законодателна власт, правоохранителни институции и структури на гражданското общество;

РЕЗУЛТАТИ ОТ КОЛИЧЕСТВЕНО ПРОУЧВАНЕ

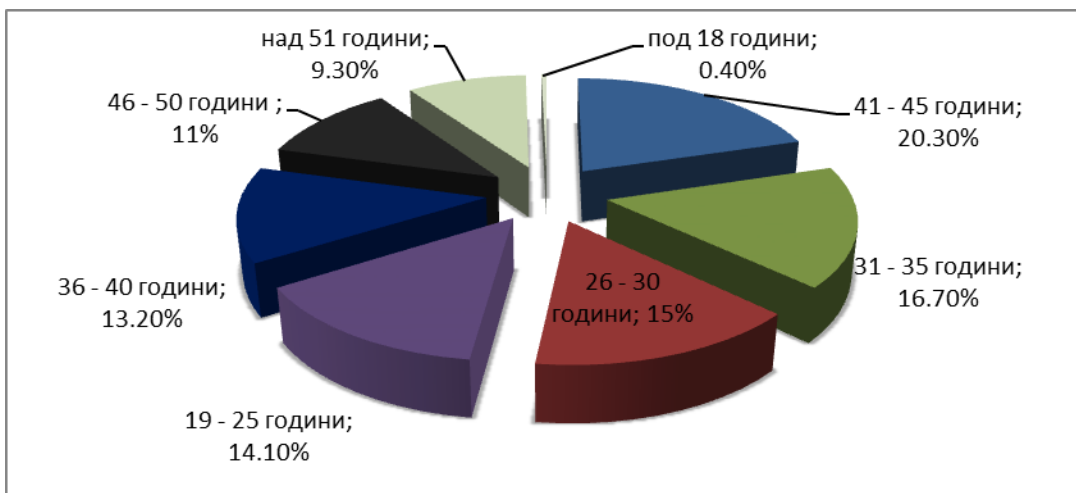
I. Демография

Общият брой респонденти е 454 души (с 14 души по-малко от участвалите в изследването през 2015 г.) , от които 288 (63,4%) мъже и 166 (36,6%) жени. Най-голям е делът на живеещите в столицата – 40,5% (184 души), докато през 2015 г. най-голям е бил делът на лицата живеещи в областен център – 44,9% (211 души).

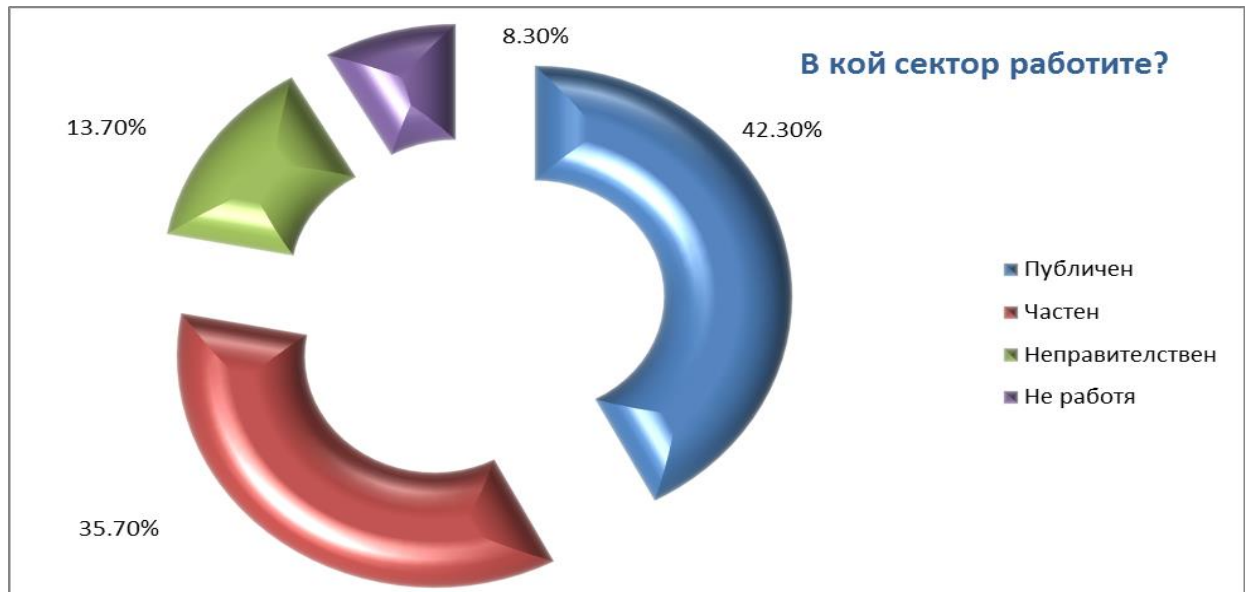
Най-малък е броят на участниците от чужбина – 0,9% (4 души, от които всичките жени) и живеещи на село – 5,7%, макар че в сравнение с изследването, направено през 2015 г. в него са участвали 26 души, което е ръст от 2,5% в сравнение с респондентите живеещи в село, участвали в изследването през 2015 г.

Най-голям е делът на лицата на възраст 41 - 45 години (20,3%), следвани от респондентите във възрастовата група 31-35 години (16,7%), 26-30 години (15%).

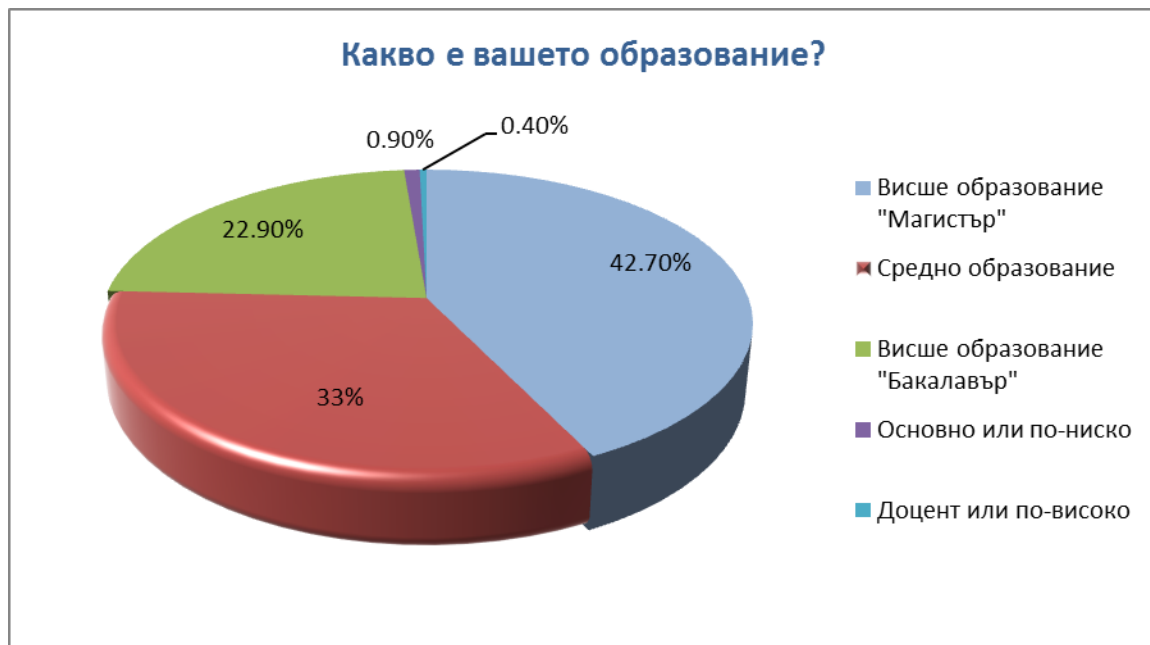

В изследването през 2016 г. е постигнат изключително добър баланс не само по отношение на възрастта на респондентите, но и по отношение на секторите, в които работят и техният образователен статус.

65,6% (296 души) от респондентите са с висше образование, от които 42,7% (194 души) са с образователно-квалификационна степен „Магистър“, а 22,9% (102 души) са с образователно-квалификационна степен „Бакалавър“. Лицата със средно образование са 33% (150 души). Участниците в изследването с основно или по-ниско образование са едва 4 души, като има и двама, които са доцент или професор.

II. Усещане за лична сигурност и средата за сигурност

В изследване на личното усещане за сигурност, направено през 2016 г. от Фондация „Общество и сигурност“, 71% от участвалите са казали, че не се чувстват сигурни за себе си и своите близки, като едва 15% са казали, че тяхното лично усещане е за сигурност и безопасност.

През 2016 година, 48 % от анкетираните са казали, че се чувстват по-несигурни,

докато този процент в изследването за 2015г. е бил 43,7.

Запазва се относителният дял на хората, които се чувстват еднакво несигурни през 2015 (30,7%) и през 2016 г. (29,5%). Процентът на респондентите, казали, че се чувстват сигурни е напълно идентичен с процента на хората, които са казали, че през 2015 и 2016 г. се чувстват еднакво сигурни – 15,4% . Намалява значително броят на респондентите, които са казали, че се чувстват по-сигурни – през 2016 г., едва 4% са посочили този отговор, докато през 2015г. отговорилите така са 7 %.

Забелязва се ръст на хората, които не могат да определят дали се чувстват сигурни или несигурни (9,4% през 2015г. и 13.7% през 2016 г.). От една страна това може да се дължи на неяснота и неразбиране на сигурността като услуга и резултат, който се усеща в ежедневието, но от друга страна подобно объркване може да е провокирано от множеството информация, разпространявана от средствата за масово осведомяване за потенциалните заплахи и рискови фактори за страната ни, породени от миграционната криза, което провокира чувство за тревожност и несигурност.

77,5% от общия брой анкетирувани през 2016 г. се чувстват несигурни или по-несигурни, като този дял е малко по-висок в сравнение с данните от 2015 година (74,7%), но затвърждава една негативна тенденция за увеличаваща се несигурност на гражданите на България.

В изследването за 2016 г. 17,2% са казали, че в последните 5 години са били жертва на престъпление, 32,2% са посочили, че са били свидетели на престъпление, а лицата, които са били и жертва и свидетели на престъпление са 10,6%. Сравнението на данните от изследването за 2015 г., показват намаляване на броя на лицата, които са били жертва на престъпление и 5% ръст на тези, които са били свидетели на престъпление. Наблюдава се и леко увеличение на броя лица, които са били едновременно и жертва и свидетели на престъпление – 10,6% през 2015 г. спрямо 11,9% през 2016 г., което е един от основните фактори хората да се чувстват несигурни и обяснява ръстът на хората, които са казали, че се чувстват по-несигурни през 2016 г.

Фондация „Общество и сигурност“ си постави за цел да идентифицира поведенческите модели в случаите, в които гражданите са жертва или свидетели на престъпление. 51,5% от лицата, които са станали жертва или свидетел на престъпление са сигнализирали на ЕЕН 112. На второ място (18%) в изследването е дялът на респондентите, които не са сигнализирали, тъй като не вярват, че някой ще обърне внимание на подадения от тях сигнал, а на трето място с един и същ дял (14,4%) са тези, които са се намесили лично и не са сигнализирали на органите на реда и тези, които нито са реагирали, нито са сигнализирали, тъй като не виждат смисъл.

Тези резултати от една страна показват съпричастността на гражданите и доверието им в институциите и тяхната реакция, но от друга страна е притеснителен високият дял на хората, които не са реагирали изобщо (33%) и на тези, които са се намесили лично и/или са използвали личните си контакти и познанства с представители на органите на реда (27,8%). Процентът на лицата посочили този отговор е по-висок, защото реакциите са различни в зависимост от това дали са станали жертва или свидетели на престъпление и се наблюдава тенденция да се вземе отношение

ако хората станат свидетели на престъпление, но не и ако са жертва на такова (в случая се има предвид конвенционална престъпност).

Сериозно натрупване има сред лицата, посочили „друго“ като отговор, като основните отговори могат да се групират в следните категории:

- Не сигнализирах, защото кражбата / престъплението ще бъде третирано като маловажно;
- Да сезирах полиция и прокуратура, които не взеха особено отношение и потулиха случая;
- Оказах морална подкрепа;

Резултатите от изследването през 2016 г., затвърждават негативната тенденция от 2015 г., а именно, че след кражбата и грабежът (72,2% през 2015 г.), гражданите могат да станат жертва на бездействието на институциите (65,3%) и на корупция (44,5%). Забелязва се много тревожна промяна и ръст (20%) на респондентите, които се страхуват, че могат да станат жертва на посегателство и нанасяне на телесна повреда през 2016 г. в сравнение с 2015 г. В изследването през 2015 г. едва 34% от анкетираните са посочили, че се страхуват да станат жертва на посегателство и нанасяне на телесна повреда и този показател е бил чак на пето място –

изпреварван от страхът, че ще станат жертва на измама (38,3%) и опасението, че ще бъдат жертва на корупция (31,5%) .

С повече от 13 % е ръстът на респондентите, които са посочили, че се страхуват да станат жертва на корупция през 2016 г. (31,5% през 2015 г. и 44,5% през 2016 г.).

Наблюдава се тенденция за намаляване на хората, които се опасяват, че ще станат жертва на убийство (7% през 2015 г. и 5,7% през 2016 г.) и отвличане или противозаконно лишаване от свобода (2,3% през 2015 г. и 1,8% през 2016 г.).

Тези резултати доказват спешната необходимост да се предприемат реални и ефективни мерки за превенция и борба с конвенционалната престъпност (кражби и грабежи) и да се промени и ускори работата и ефективността на институциите.

III. Граници на сигурността и доверие в институциите по отношение на личната сигурност

Най-разпознаваемата институция и тази, която се ползва с най-високо доверие по отношение на гарантиране на сигурността и безопасността на гражданите е полицията – 62,1% (61,3% през 2015 г.), а след нея се нареждат съд 38,3 % (27,2% през 2015 г.), пожарна безопасност и защита на населението - 37% (23,8% през 2015 г.) и прокуратурата

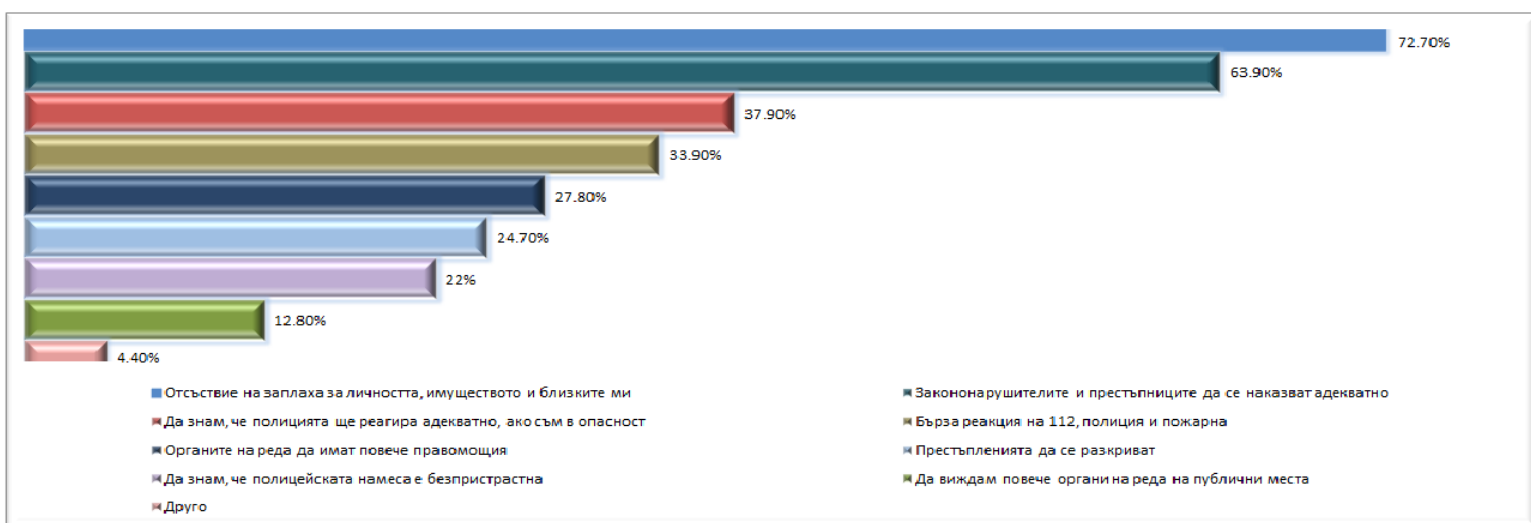
– 26,9% (19,6% през 2015 г.). Изключителен ръст по отношение на личната сигурност и безопасност се забелязва в доверието в неправителствените организации – 10,6%(при

5,1% през 2015 г.), а най-сериозен е спадът на доверието в народното събрание – 2,6% (при 6,4% през 2015 г.)

Изключително висок 32,3% (27,2% през 2015 г.) е делът на лицата, които са казали, че не вярват на никоя от институциите и разчитат само на себе си, както и на тези, които се доверяват на приятели на властови позиции (8,4%), където се наблюдава известен спад в сравнение с 2015 г. (11,5%).

За първи път в изследването на Фондация „Общество и сигурност“ бе зададен въпрос, който има за цел да се идентифицира личното усещане за сигурност и очакванията на гражданите за това в каква посока да работят институциите, за да бъдат по-сигурни и спокойни за себе си и собствените си близки.

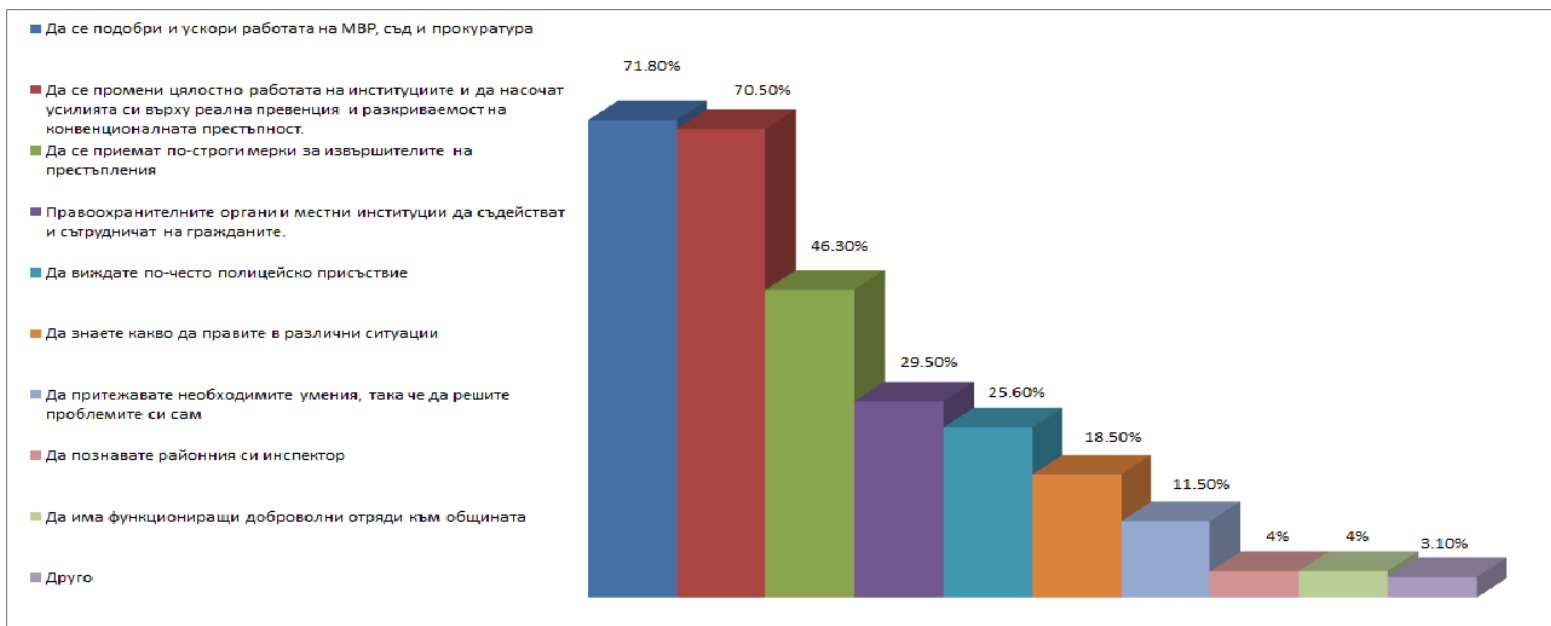
72,7% от участниците в изследването са посочили, че според тях да се чувстваш сигурен означава да отсъства заплата за личността, имуществото и близките им, а 63,9% биха се чувствали сигурни ако закононарушителите и престъпниците се наказват адекватно. На следващите места се нареждат очакването полицията да реагира адекватно, ако сме в опасност – 37,9% , желанието службите за спешна помощ (ДНС112, полиция и пожарна) да реагират бързо – 33,9% и органите на реда да имат повече правомощия – 27,8%. Изненадващо с най-нисък дял са отговорите свързани с разкриваемостта на престъпленията (24,7%), безпристрастността на полицейската намеса (22%) и желанието да се виждат повече органи на реда на публични места (12,8%).

Тези очаквания са пряко свързани с работата не само на правоохранителните, но и правораздавателните институции. Усещането за липса на заплаха за личността, имуществото и близките е много субективно и няма как да бъде удовлетворено напълно, но би могло да се създава посредством политики, в чието формулиране и реализиране участват гражданите, а също и посредством кампании и дейности, които имат за цел да покажат и засвидетелстват на гражданите, че институциите са загрижени и се стремят да гарантират тяхната сигурност и безопасност.

Очакването закононарушителите и престъпниците да се наказват адекватно, показва, че е необходим нов, цялостен подход не само по отношение на разкриваемостта на престъпленията, но и по отношение на правораздаването. **Тези очаквания доказват, че независимо колко различни са дейностите на МВР, прокуратура и съд, хората разглеждат правораздаването като един процес и очакват краен резултат, който ги удовлетворява, а именно – справедливи наказания.** Резултатите показват и нещо симптоматично за дейността на трите институции, а именно, че въпреки множеството проведени реформи във всяка една структура към момента те са оценени като неефективни по отношение на крайния резултат. Това доказва необходимостта от спешна промяна в начина на реформиране на МВР, прокуратура и съд и повишаване на ефективността на целия процес, както на ниво разследване, така и на ниво правораздаване.

Доказателство за това интерпретиране на данните дават и получените отговори на въпроса „Какво Ви е необходимо, за да се чувствате по-сигурни?“ (до 3 отговора), където на първите три места са очакванията да се подобри и ускори работата на МВР, съд и прокуратура (71,8%), да се промени цялостно работата на институциите и да насочат усилията си върху реална превенция и разкриваемост на конвенционалната престъпност (70,5%) и да се приемат

по-строги мерки за извършителите на престъпления.

По три показателя в изследването от 2016 г. се забелязва ръст спрямо 2015 г. , като най-висок е в очакванията за цялостна промяна на работата на институциите – от 56% през 2015 г. на **70,5% през 2016 г.** Очакване да се подобри и ускори работата на МВР, съд и прокуратура през 2015 г. са имали са имали 68,7%, докато през 2016 г. този процент е 71,8, а близо 30% - от анкетираните са посочили, че очакват правоохранителните органи и местни институции да съдействат и сътрудничат на гражданите (20,4% през 2015г.). Увеличен през 2016 г. е делът на гражданите, които имат желание да познават районния си инспектор – 4% през 2016 г., спрямо 2,1% за 2015 г. Леко увеличение се забелязва в процентът лица, които са посочили, че имат нужда от функциониращи доброволни отряди към общината – 4% през 2016 г., спрямо 3.2% през 2015 г.

Намалява делът на лицата, които са посочили необходимостта се предприемат по-строги мерки за извършителите на престъпления (от 54,9% в изследването за 2015 г. на 46,3% през 2016 г.), което е и най-големия спад и показва промяна на нагласи на гражданите. Лек спад през 2016 г. в сравнение с 2015 г. има в делът анкетираните, които са посочили, че за да се чувстват по-сигурни е необходимо да притежават умения, които им позволяват сами да решават проблемите си (16% през 2015 г. и 11,5% през 2016г.), да знаят какво да правят в различни ситуации (20% през 2015 и 18,5% през 2016 г.) необходимостта да виждат по-често полицейско присъствие (26,2% през 2015 г. и 25,6% през 2016 г.)

Тези данни доказват, че гражданите на Република България имат две основни очаквания по отношение на личната си сигурност и безопасност, а именно:

- 1. Да се ПОДОБРИ и УСКОРИ работата на МВР, съд и прокуратура.**
- 2. Да се промени цялостно работата на институциите и да насочат усилията си върху РЕАЛНА превенция и разкриваемост на конвенционалната престъпност.**

ИЗВОДИ

1. Гражданите на България се чувстват несигурни за себе си и своите близки.
2. Тенденцията е за влошаване на средата за сигурност през 2016 г. спрямо 2015 г.
3. Полицията е институцията с най-голямо доверие, а съдът е на второ място с почти два пъти по-ниско доверие.
4. Повече от 40% от респондентите не вярват на никоя от институциите и разчитат само на себе си или на приятели на властови позиции.
5. Най-голямото притеснение на гражданите на България е да станат жертва на кражба или грабеж и бездействие на институциите.
6. Гражданите на Република България биха се чувствали сигурни ако виждат реални и работещи политики за превенция и цялостна промяна на работата и взаимодействието между институциите.